

Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. 1995. №10. Ст.62. 4. Закон України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» від 15.02.1995 р. // Відомості Верховної Ради України. 1995. №10. Ст.60. 5. Лист ДПА України від 20.02.97 р. №26-00/10-1256 «Про порядок надання правової допомоги серед країн СНД» // Юридичний вісник України. 3-9.04.1997 р. №14(92). 6. Лукашук И.И. Международное право. М., 1997. 7. Лукашук И.И., Наумов А.В. Международное уголовное право. М., 1999. 8. Ляхов Е.Г., Кузьмина М.Н. Деятельность органов внутренних дел Российской Федерации и международное право // Московский журнал международного права. 1997. №2. 9. Международный Уголовный Суд: история дискуссий и основные разногласия. // Российский бюллетень по правам человека. 1999. №12. 10. Наказ Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Верховного Суду України, Державної податкової адміністрації України, Державного департаменту України з питань виконання покарань, №34/5/22/130/512/326/73 від 29.06.1999 р. «Про затвердження Інструкції про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства» // Офіційний вісник України. 1999. №28. 11. Панов В.П. Международное право (учебные материалы). М., 1997. 12. Панов В.П. Международное уголовное право. М., 1997. 13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Програму запобігання торгівлі жінками та дітьми» від 25.09.1999 р. №1768 // Офіційний вісник України. 1999. №39. 14. Україна в міжнародно-правових відносинах. Борьба із злочинністю та взаємна правова допомога. Кн.1. К., 1996.

Надійшла до редколегії 19.07.2000

І.В. Лесюкова, магістрант Ун-ту внутр. справ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ПРАВООХОРОНИЧИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ У БОРЬБІ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Проблема злочинності в наш час все більше набуває глобального характеру. Оскільки злочинність практично в усіх країнах світу перетворюється в серйозну перешкоду на шляху їх соціально-економічного, політичного і культурного розвитку, істотно знижуючи якість життя населення, то це й зумовлює зацікавленість членів світової спільноти в спільному пошуку найбільш дієвих шляхів і засобів розв'язання даної проблеми.

Представники міжнародної спільноти з тривогою зазначають, що тероризм, корупція, незаконна торгівля наркотиками, фальшивомонетництво й інші міжнародні кримінальні злочини набувають все більшого поширення. Це пояснюється тим, що організована злочинність росте й набуває транснаціонального характеру. Злочинність загрожує життю, безпеці та власності окремих осіб і общин. Тому проблема злочинності, що вважалася ще недавно внутрішньою справою держави, вже не може вирішуватися лише урядами окремих країн.

Ефективна боротьба з транснаціональною організованою злочинністю можлива тільки при активній взаємодії країн світової спільноти і, зокрема, особливо, країн СНД. На жаль, у цілому ряді випадків в умовах становлення молодих держав цьому заважає невирішеність цілого ряду пи-

тант, пов'язаних не тільки з організацією й правом, але й з політикою, з проблемами суверенітету.

Причинами виникнення транснаціональної організованої злочинності є швидке розширення міжнародних економічних і соціальних зв'язків; підвищення прозорості кордонів національних держав; виникнення світових ринків збуту як законної, так і незаконної продукції; нездатність окремих держав боротися з виявами транснаціональної злочинності.

На розвиток транснаціональної організованої злочинності в Україні вплинула й глибока економічна криза, що спричинила різке майнове розмежування населення, масове безробіття й активізацію криміналітету. Організовані злочинні угруповання роблять спроби зменшити вплив держави на зовнішньоторговельну діяльність, під виглядом експортно-імпорتنих угод проводять операції по «відмиванню» коштів, здобутих злочинним шляхом, здійснюють масштабне контрабандне постачання підакцизних товарів, зброї.

Серйозну заклопотаність викликає нелегальна міграція. Потік мігрантів з числа іноземних громадян, нелегально проникаючих в Україну, використовуючи канали туризму, транзитного проїзду, безвізового в'їзду у службових справах, становить серйозну загрозу. Крупномасштабні: фінансові афери, незаконний вивіз стратегічної сировини й енергоносіїв, розкрадання історичних і культурних цінностей, авто- і наркобізнес; торгівля зброєю, проституція – далеко не повний перелік незаконного промислу організованих злочинних формувань з міжнародними зв'язками.

У зв'язку з цим актуальною для МВС України стає задача максимальної використання можливостей міжнародної співпраці та зарубіжного досвіду в справі вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ по боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю.

Реальних результатів в посиленні координації й взаємодії правоохоронних органів вдалося досягнути в рамках Співдружності Незалежних Держав. Функціонує Рада міністрів внутрішніх справ, укладені багатосторонні угоди по боротьбі із злочинністю, незаконним обігом наркотиків, про правову допомогу у кримінальних справах, про обмін оперативною інформацією, формується договірно-правова база боротьби із злочинністю на двосторонній основі. Створено і працює Бюро по координації боротьби з організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів в країнах СНД, реалізується план спільних дій країн СНД на даному напрямі.

Однак, хочеться зазначити, що з моменту утворення СНД взаємодія між правоохоронними органами різних країн значно послаблювалася через невірність цілого ряду кримінально-процесуальних питань, пов'язаних з особливостями правозастосовчої діяльності в різних країнах СНД. Ключове значення тут має співвідношення національного законодавства та міжнародних договорів по боротьбі зі злочинністю.

Існуюча співпраця й форми взаємодії правоохоронних органів різних держав не відповідають реальним потребам. Цьому поряд з іншим, заважає відсутність або недосконалість правової бази. Одна з причин даного

стану полягає в існуванні принципу міжнародного права, згідно з яким жодна країна не зобов'язана забезпечувати дотримання законів кримінально-процесуальних дій будь-якої держави обмежені її територією. Однак часті випадки, коли для всебічного повного розслідування необхідне проведення процесуальних дій на території іноземної держави. Принцип державного суверенітету виключає безпосередні дії державних органів однієї країни на території іншої, і в цьому випадку практично єдиною можливістю виконати необхідні процесуальні дії залишається прохання про допомогу.

Згідно із Законом України «Про дію міжнародних договорів на території України» від 10.12.1991 р., укладені Україною та ратифіковані належним чином, міжнародні договори становлять невід'ємну частину національного законодавства і застосовуються в порядку, передбаченому для норм законодавства України, [2, с.137]. Згідно зі ст. 7 закону України «Про правонаступництво України» від 12.09.1991 р. [5, с.617] були підтверджені зобов'язання нашої держави міжнародними договорами, укладеними Українською РСР до проголошення незалежності України. Відповідно, Україна є правонаступницею прав і обов'язків міжнародних договорів Союзу РСР, які торкаються її території, відповідають її інтересам і не суперечать Конституції України.

Позитивне рішення про правонаступництво України мало два основних результати. По-перше, в зв'язку з відсутністю власної договірно-правової бази це дало можливість забезпечити належне урегулювання міжнародно-правовими засобами відносин України з іноземними державами в різних сферах правового співробітництва. По-друге, ці договори стали відправною точкою, з яких почалася робота, пов'язана із створенням власної нормативної бази з питань взаємної правової допомоги. Пріоритетність країн, з якими Україна укладає міжнародні договори про взаємну правову допомогу, визначається наявністю реальних спільних інтересів в сфері боротьби із злочинами й іншими правопорушеннями. Це залежить від інтенсивності міграційних процесів, подібності соціально-економічних чинників і прозорості кордонів.

Не менше значення має спадкоємність процесуальних рішень, що приймаються в країнах-учасниках міжнародної співпраці в боротьбі з організованою злочинністю. Така спадкоємність, безумовно, також повинна відбиватися в двосторонніх і багатосторонніх угодах. Насамперед спадкоємність важлива стосовно до наступних процесуальних рішень:

- про порушення кримінальної справи;
- про затримання й обрання заходу втримання;
- про накладення арешту на майно;
- про проведення обшуку й виїмки;
- про відмову в порушенні кримінальної справи та про припинення кримінальної справи.

У 1993 р. Співдружністю Незалежних Держав була прийнята програма спільних заходів по боротьбі з організованою злочинністю й іншими небезпечними видами злочинів на території країн СНД. Це велике досягнен-

ня в сфері взаємодії в боротьбі із злочинністю. У цьому документі передбачений цілий комплекс заходів, заснований на аналізі кримінальної статистики, прогнозі розвитку злочинності, врахуванні досвіду спільних дій в боротьбі із злочинністю. Ці заходи направлені на вдосконалення практичної роботи правоохоронних органів, зокрема, на створення єдиного міждержавного банку даних про осіб, причетних, до терористичної діяльності, незаконні озброєні формування, спеціалізованого банку даних, де буде інформація про лідерів злочинної середі, організаторів і активних учасників міжнародних і міжрегіональних організованих злочинних угруповань, про підприємства, установи, банки й власність, прибутки, що використовуються для легалізації злочинної діяльності на території держав-учасниць Співдружності та інших країн.

Згідно зі ст. 31 КПК України правоохоронні органи можуть контактувати з компетентними органами іноземних держав, або виконувати їх окремі доручення на підставі існуючого законодавства й міжнародних угод України. Тобто, карно-процесуальне законодавство не дає можливості виконання будь-яких процесуальних дій за запитом або дорученням оперативного підрозділу міжнародного правоохоронного органу (наприклад, Інтерполу). Крім цього, як видно, провадження у кримінальній справі, яка порушена в Україні, може мати місце лише в Україні, передача такої справи іноземним слідчим органам неможлива. Крім того, КПК України забороняє виконувати будь-які дії в умовах, коли кримінальну справу не порушено. Не передбачає існуюче законодавство також вилучення із справи певних матеріалів для їх передачі в іншу країну, або зняття копій з тією ж метою з окремих документів кримінальної справи.

Таким чином, кримінально-процесуальне законодавство виключає можливість участі НДЗ у виробництві по карних справах або у виконанні окремих дій по них, як і аналогічну діяльність інших правоохоронних органів країн-членів Інтерполу в нашій державі, навіть коли йде мова про боротьбу з міжнародно визнаними протиправними діяннями.

Отже, проаналізовані напрями функціонування Укрбюро Інтерполу, як вони викладені в Положенні про нього, не можуть бути реалізовані ні на основі чинного законодавства України, ні згідно з міжнародними угодами, ратифікованими нашою державою. Тому практичне виконання Укрбюро Інтерполом своїх обов'язків неминуче викличе конфлікт або із законодавством України, або з міжнародно визнаними нормами, або з тим і іншим одночасно.

Ефективність міжнародного співробітництва певною мірою залежить від його правової регламентації. Вступ України до Ради Європи вимагає ратифікації ряду міжнародних документів, пов'язаних з правовою допомогою у карних справах. У зв'язку з цим доведеться внести відповідні зміни не тільки в договори, що про правову допомогу, й у законодавство України.

Для забезпечення успішної співпраці правоохоронних органів України в боротьбі із злочинністю необхідне подальше вдосконалення українського законодавства. Можливі два варіанти підходу до розв'язання цієї проблеми. Один з них – прийняття ряду законів: закону про правову допомогу у

карних справах; про видачу злочинців; про міжнародне співробітництво у кримінальних справах і т.і. Інший – вирішити всі питання, що виникають в даній сфері, в КПК.

Другий шлях більш прийнятний, оскільки він дає можливість зібрати та узгоджено вирішити в одному законі всі питання, з якими стикаються практики.

У будь-якому випадку законодавство повинно враховувати не тільки вітчизняний досвід регламентації слідчих і інших кримінально-процесуальних дій. Воно повинне також врахувати все те, що є в інших, «не процесуальних» законах, а також у відповідних численних міжнародних угодах.

Отже, хочеться зазначити, що боротьба з організованою злочинністю, яка не визнає державних кордонів, вимагає створення єдиного міжнародного механізму протидії, уніфікації міжнародного законодавства у цій сфері.

Список літератури:

1. Побегайло Э.Ф. Международные конвенции по борьбе с преступностью и проблемы реформы уголовного законодательства // Проблемы расследования преступлений в условиях формирования правового пространства СНГ и развития международного сотрудничества: рабочие материалы научно-практической конференции Санкт-Петербург. 1993. 2. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 10. 3. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 46. 4. Проблемы борьбы с организованной преступностью. М., 1996. 5. Проблемы повышения эффективности борьбы с организованной преступностью: Сборник научных трудов. М., 1998.

Надійшла до редколегії 22.03.2000

*Д.Г. Заброда, викл. Дніпропетровського юрид. інституту
МВС України*

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ БОРОТЬБИ З МІЖНАРОДНОЮ КОРУПЦІЄЮ

Восьмий Конгрес ООН з попередження злочинності і поведженню з правопорушниками (Гавана, 1990) у своїй резолюції «Корупція в сфері державного управління» відзначив, що проблеми корупції в державній адміністрації носять загальний характер і їхній згубний вплив відчувається у усьому світі.

За результатами соціологічних досліджень експертів незалежної міжнародної організації «Транспаренсі інтернешнл», створеної у 1993 р. для вивчення проблем боротьби з цим явищем, Україна знову потрапила до групи «надзвичайно корумпованих країн» з оцінкою у 2,6 бала за десятибальною шкалою. Аналогічні показники мають Кот-д'Івуар, Молдова, Венесуела.

Особлива небезпека корупції полягає в тому, що вона, як ракова пухлина, перероджує державний апарат, призводить до незворотних змін у ньому, які можна видалити тільки «хірургічним шляхом». Але головне, корупція – це каталізатор організованої злочинності, одна з необхідних складових її «середовища існування». Існуючи в симбіозі, ці два явища